

Notitie **Aanvullende analyse uitkomsten verdeelmiddel 2020**

datum 13 november 2020
aan Gemeente Nuenen en WSD groep
van Marloes Lammers, Lennart Kroon (SEO),
Sandra Muilwijk-Vriend (Atlas voor gemeenten)
Rapportnummer 2020-65

“Informatie & disclaimer”

SEO Economisch Onderzoek heeft op de verkregen informatie en data geen onderzoek uitgevoerd dat het karakter draagt van een accountantscontrole of due diligence. SEO is niet verantwoordelijk voor fouten of omissies in de verkregen informatie en data”.

Copyright © 2020 SEO Amsterdam. Alle rechten voorbehouden. Het is geoorloofd gegevens uit deze notitie te gebruiken in artikelen, onderzoeken en collegesyllabi, mits daarbij de bron duidelijk en nauwkeurig wordt vermeld. Gegevens uit deze notitie mogen niet voor commerciële doeleinden gebruikt worden zonder voorafgaande toestemming van de auteur(s). Toestemming kan worden verkregen via secretariaat@seo.nl

---

Inleiding

De gemeente Nuenen kent al jarenlang een structureel tekort op de gebundelde uitkering Participatiewet. Het tekort fluctueert, maar de uitgaven voor bijstand en loonkostensubsidie zijn de afgelopen jaren ongeveer € 500.000 per jaar hoger dan het aan Nuenen toegekende budget van ca. € 4,5 - € 5 mln ofwel een tekort van 10 procent.

Dit tekort wordt gedempt omdat het budget van Nuenen voor twee derde historisch bepaald wordt. Indien het budget van Nuenen helemaal objectief vastgesteld zou worden, dan loopt het tekort op naar ruim € 1,5 mln. per jaar.¹ Dit zou een tekort van 30 procent betekenen.

De gemeente Nuenen is op zoek naar een quick scan, waarbij SEO Economisch Onderzoek (SEO) en Atlas voor gemeenten (Avg) in dialoog met de gemeente Nuenen een verkennende analyse uitvoeren naar een aantal mogelijke verklaringen voor het budgettekort. In de analyses is uitgegaan van het bijstandsverdeelmiddel 2020. Dit was op het moment van onderzoek het meest recente model.

Nadere analyse budgettekort

Volumecomponent, prijscomponent, schattings- en actualisatiefase verdeelmiddel

Het budget dat het ministerie van SZW beschikbaar stelt voor de gebundelde uitkering Participatiewet (het ‘macrobudget’) wordt verdeeld over gemeenten aan de hand van het bijstandsverdeelmiddel. Het model bestaat uit twee delen: de ontvangst van een uitkering (volumecomponent) en

---

¹ Bron: rekentool Participatiewet 2020. Te downloaden via <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2019/10/21/rekentool-participatiewet-2020>

de hoogte van de uitkering (prijscomponent). De volumecomponent voorspelt voor ieder huishouden wat de kans is dat dit huishouden bijstand ontvangt. Deze kans hangt af van objectieve verdeelkenmerken zoals leeftijd, huishoudsamenstelling en zorggebruik. Het prijsmodel voorspelt de hoogte van de uitkering, als fractie van het wettelijk normbedrag voor het huishouden. Ook deze fractie hangt af van objectieve verdeelkenmerken. Het voorspelde bijstandsbedrag van het huishouden is gelijk aan de kans op bijstand * de fractie van het wettelijk normbedrag * het normbedrag voor dat huishouden. Zie voor een uitgebreide uitleg van het model Muilwijk-Vriend et al. (2019).²

Het model bestaat uit twee fasen. In de schattingsfase worden de gewichten van de verdeelkenmerken in de volume- en prijscomponent geschat. Hiervoor worden gegevens gebruikt uit januari van jaar t-3. Dus voor model 2020 gaat het om gegevens uit januari 2017. Bij de bepaling van de budgetten worden deze gewichten vermenigvuldigd met de waarden van verdeelkenmerken in december 2018. Dit is de actualisatiefase van het model.

Tabel 1 laat zien dat de gemeente Nuenen 0,0584 procent van het macrobudget krijgt wanneer budgetten verdeeld zouden worden op basis van alleen de volumecomponent in de schattingsfase (eerste regel). Nadat de prijscomponent is toegevoegd aan het model is, resulteert een budgetaandeel van 0,0583 procent. Wanneer de gebruikte gegevens in de actualisatiefase geüpdatet worden is het budgetaandeel iets hoger: 0,0592 procent op basis van alleen de volumecomponent en 0,0590 procent op basis van beide componenten. Dit laatste getal is het uiteindelijke objectieve budgetaandeel van de gemeente. In het objectieve budgetaandeel is nog geen rekening gehouden met de historische component. Het uitgavenaandeel van Nuenen in 2018 is 0,0837 procent. Met andere woorden: de bestedingen van Nuenen aan de Participatiewet (en BBZ, IOAW, en loonkostensubsidie) bedragen 0,0837% van de bestedingen in heel Nederland. Het verschil tussen het objectief budgetaandeel en het uitgavenaandeel is dus een kleine 30 procent $((0,0590 - 0,0837)/0,0837)$. Dit is het tekort van de gemeente Nuenen op basis van het objectief verdeelmodel.

De cijfers in de tabel tonen aan dat de schatting van de volumecomponent de belangrijkste rol speelt in het bepalen van het budget: net als bij de meeste andere gemeenten in Nederland zijn de veranderingen in het budgetaandeel na toepassing van de prijscomponent zeer klein. Voor Nuenen geldt daarnaast dat de actualisatie nauwelijks leidt tot wijziging van het budgetaandeel. Door de prijscomponent stijgt het tekort enigszins, door de actualisatie daalt het tekort juist. Het gaat om verschuivingen in het budgetaandeel van maximaal 1,5 procent ten opzichte van een berekening van het budgetaandeel op basis van alleen de volumecomponent in de schattingsfase. Deze verschuivingen zijn klein, zeker ten opzichte van het tekort van 30 procent op het objectief budgetaandeel voor de gemeente Nuenen.

---

² Muilwijk-Vriend et al. (2019). Vaststellen van de bijstandsbudgetten 2020. Herschatting en verdeling van de budgetten. SEO-rapportnr. 2019-73

Tabel 1 Objectief budgetaandeel Nueneen bijstandsverdeelmiddel 2020

'Fase' van het model	Objectief budgetaandeel	Verandering t.o.v. volume-component schattingsfase
Volumecomponent schattingsfase	0,0584%	
Volume- en prijscomponent schattingsfase	0,0583%	-0,08%
Volumecomponent actualisatie	0,0592%	1,49%
Volume- en prijscomponent actualisatie	0,0590%	1,08%

Toelichting: De objectieve budgetaandelen zijn de budgetaandelen die volgen uit het objectief verdeelmodel. Hierin is aangenomen dat alle gemeenten volledig objectief verdeeld worden. Er is dus nog geen rekening gehouden met de historische component.

Verschillen tussen voorspeld en werkelijk aantal huishoudens

Tabel 2 toont per verdeelkenmerk uit de volumecomponent het werkelijk aantal bijstandshuishoudens in Nueneen, het voorspeld aantal, en het verschil daartussen. In totaal is er een verschil van 105 huishoudens: het bijstandsverdeelmiddel voorspelt dat Nueneen op basis van de objectieve kenmerken 242 bijstandshuishoudens zou moeten hebben, dit zijn er in werkelijkheid echter 347.

Grote verschillen tussen voorspeld en werkelijk aantal bijstandshuishoudens treden op bij paren (-47 huishoudens), ouderen (-41 huishoudens), huishoudens in corporatiewoningen (-70 huishoudens) en huishoudens met minimaal één persoon met een lage opleiding/weinig werkervaring ('HCI laag', -77 huishoudens). Een *procentueel* groot verschil tussen de werkelijke en voorspelde bijstandskans treedt daarnaast met name op bij huishoudens met een overige westerse migratieachtergrond (voorspelde kans op bijstand van 3,1 procent, werkelijke kans in Nueneen 6,5 procent) en huishoudens in standplaatsen (voorspelde kans op bijstand van 23,6 procent, werkelijke kans in Nueneen 59,3 procent), huishoudens met een persoon van 25-30 jaar Irakese huishoudens, huishoudens met een persoon met onbekende HCI, paren met een vermogen van meer dan € 10.000, en huishoudens met een student. Een groot verschil in procentpunten is daarnaast met name zichtbaar bij gebruik van medicijnen tegen psychose/bipolaire stoornis, huishoudens met een overig Afrikaanse migratieachtergrond of uit de Sovjet-Unie, en huishoudens met een combinatie van HCI laag én gezondheidsproblemen (verschil in procentpunten niet in de tabel).

Tabel 2 Relatief grote verschillen tussen voorspeld en werkelijk aantal bijstandshuishoudens o.a. bij paren, ouderen, corporatiewoningen en 'HCI laag'

Huishoudtype	Aantal hh	Werkelijk aantal hh met bijstand op 31 december 2018		Voorspeld aantal hh met bijstand op 31 december 2018		Verschil: voorspeld-werkelijk	
		%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal
Totaal	8.328	4,2%	347	2,9%	242	-30,3%	-105
Huishoudenssamenstelling							
Alleenstaande	1.463	8,9%	130	7,1%	104	-19,7%	-26
Paar met kinderen	2.760	2,5%	68	1,3%	37	-45,7%	-31
Paar, jongste kind 18-	2.061	2,8%	57	1,5%	30	-46,6%	-27
Paar, jongste kind 18+	699	1,6%	11	0,9%	6	-41,3%	-5
Paar zonder kinderen	1.564	1,9%	30	0,9%	14	-52,1%	-16
Eenouderhuishouden	599	11,7%	70	10,3%	62	-12,0%	-8
Eenoudermoeder, jongste kind tot 5	53	32,1%	17	23,4%	12	-27,2%	-5

Huishoudtype	Aantal hh	Werkelijk aantal hh met bijstand op 31 december 2018	Voorspeld aantal hh met bijstand op 31 december 2018	Verskil: voorspeld-werkelijk			
Eenoudermoeder, jongste kind 5-12	96	19,8%	19	18,4%	18	-6,9%	-1
Eenoudermoeder, jongste kind 12-18	152	9,9%	15	11,3%	17	14,9%	2
Eenoudermoeder, jongste kind 18+	152	7,9%	12	7,2%	11	-9,4%	-1
Leeftijdssamenstelling							
Leeftijd 20 tot 25 jaar	984	2,1%	21	2,0%	20	-6,1%	-1
Leeftijd 25 tot 30 jaar	822	5,5%	45	2,5%	20	-54,6%	-25
Leeftijd 30 tot 40 jaar	1.604	5,3%	85	3,0%	48	-43,8%	-37
Leeftijd 40 tot 50 jaar	2.045	3,7%	76	2,8%	58	-24,3%	-18
Leeftijd 50 jaar tot AOW-leeftijd	3.393	4,6%	157	3,4%	116	-26,3%	-41
Zorggebruik							
Medicijnen tegen depressie	767	6,6%	51	5,1%	39	-23,7%	-12
Medicijnen tegen psychose/bipolaire stoornis	177	15,3%	27	9,3%	16	-39,1%	-11
Medicijngebruik uit minder dan vier hoofdgroepen	7.738	3,6%	280	2,5%	190	-32,3%	-90
Medicijngebruik uit vier of vijf hoofdgroepen	1.194	5,4%	65	3,7%	45	-31,4%	-20
Medicijngebruik uit zes of zeven hoofdgroepen	298	10,4%	31	7,1%	21	-32,0%	-10
Gebruik GGZ in huishouden	417	7,7%	32	7,3%	31	-4,2%	-1
Herkomst							
Iemand zonder migratieachtergrond	7.493	2,7%	199	1,8%	137	-31,1%	-62
Iemand met Irakese migratieachtergrond	38	50,0%	19	20,8%	8	-58,4%	-11
Iemand met Syrische migratieachtergrond	44	59,1%	26	60,5%	27	2,5%	1
Iemand met Somalische of Eritrese migratieachtergrond	27	44,4%	12	43,5%	12	-2,2%	0
Iemand met overig Afrikaanse migratieachtergrond (niet Ghanees/Somalisch/Eritrees)	50	22,0%	11	16,9%	8	-23,3%	-3
Iemand met voormalig Sovjet-Unie migratieachtergrond	68	19,1%	13	11,4%	8	-40,6%	-5
Iemand met overig westerse migratieachtergrond (niet voormalig Joegoslavië/Sovjet-Unie)	920	6,5%	60	3,1%	29	-51,8%	-31
Woonsituatie							
Corporatiewoning	1.193	21,0%	251	15,2%	181	-27,9%	-70
Standplaats	54	59,3%	32	23,6%	13	-60,1%	-19
Human Capital (opleiding/werkervaring)							
HCI laag	2.290	12,1%	278	8,8%	201	-27,5%	-77
HCI midden/hoog	6.735	1,1%	74	0,7%	46	-37,9%	-28
HCI onbekend	357	6,2%	22	2,5%	9	-59,4%	-13
Stapelning van problematiek							
Niet-westerse migratieachtergrond en gezondheidsproblemen	104	22,1%	23	20,5%	21	-7,3%	-2

Huishoudtype	Aantal hh	Werkelijk aantal hh met bijstand op 31 december 2018	Voorspeld aantal hh met bijstand op 31 december 2018	Verskil: voorspeld-werkelijk			
Niet-westerse migratieachtergrond en 50 tot AOW-leeftijd	130	19,2%	25	15,8%	21	-17,6%	-4
HCI laag en gezondheidsproblemen	772	15,2%	117	11,2%	87	-26,0%	-30
Niet-rechthebbenden							
Alleenstaande, vermogen boven € 5.000	778	1,5%	12	1,0%	8	-35,6%	-4
Paar, vermogen boven € 10.000	4.987	0,7%	34	0,3%	14	-57,9%	-20
Student (mbo/hbo/wo)	1.131	1,0%	11	0,5%	5	-51,1%	-6

Toelichting: De tabel toont voor verdeelkenmerken uit de volumecomponent van het bijstandsverdeelmiddel het werkelijk aantal bijstandshuishoudens, het voorspeld aantal bijstandshuishoudens, en het verschil. Uit privacyoverwegingen worden cijfers die zijn gebaseerd op minder dan 10 (bijstands)huishoudens niet vrijgegeven door het CBS. De volgende groepen zijn weggelaten uit de tabel omdat cijfers voor hen niet mochten worden geëxporteerd: eenoudervader, overig huishouden, thuiswonend meerderjarig kind, 18-20 jarigen, medicijnen tegen verslaving, medicijngebruik uit 8 of meer hoofdgroepen, zorgkosten boven de 50.000 euro, huishoudens met verschillende migratieachtergronden, voortgezet speciaal onderwijs of praktijkonderwijs, alleenstaanden met een vermogen tot en met € 5.000 en overwaarde boven € 50.000, paar met vermogen tot en met 5 10.000 en overwaarde boven € 50.000, en diverse uitkeringsontvangers (WW, AO, ANW, ZW, wachtgeld, overige uitkering, pensioenuitkering).

Tabel 3 maakt een nadere uitsplitsing naar een aantal kenmerken met een groot verschil tussen voorspeld en werkelijk aantal bijstandshuishoudens in Nuenen, namelijk paren, ouderen, overige westerse migratieachtergrond, corporatiewoning, standplaats, en HCI laag.³ Deze tabel laat zien dat bij paren vooral een groot verschil ontstaat bij paren waarvan ten minste één van de leden van het paar een lage opleiding danwel beperkte werkervaring heeft (-47 huishoudens verschil). Een groot verschil tussen voorspeld en werkelijk treedt ook op bij paren die wonen in corporatiewoningen (-35 huishoudens verschil) of standplaatsen (-11 huishoudens verschil). Bij 50+'ers zijn er met name grote verschillen tussen voorspeld en werkelijk bij 50+'ers in corporatiewoningen (-29 huishoudens verschil) en standplaatsen (-13 huishoudens verschil). Er is zelfs een iets groter verschil tussen het voorspeld en werkelijk aantal 50+'ers in de bijstand in een corporatiewoning/standplaats, dan het totale verschil bij 50+'ers. Dat betekent dat in Nuenen vrijwel geen verschil is tussen voorspeld en werkelijk aantal 50+-huishoudens in een koopwoning. Opvallend is dat van de 24 huishoudens met een 50+'er die op een standplaats wonen, 20 huishoudens een bijstandsuitkering ontvangen. De resultaten in Tabel 3 onder het kopje 'Woonsituatie' laten zien dat in de bijstandshuishoudens in een corporatiewoning/standplaats vaak één of meerdere personen wonen met een lage opleiding of weinig werkervaring.

³ Relatief grote verschillen in werkelijke en voorspelde bijstandskans treden daarnaast op bij huishoudens met een persoon van 25-30 jaar, huishoudens met een persoon met medicijngebruik tegen psychose/bipolaire stoornis, Iraakse huishoudens, huishoudens met een persoon uit de Sovjet-Unie, overig Afrikaanse huishoudens, huishoudens met een persoon met onbekende HCI, huishoudens met een student, paren met een vermogen van meer dan € 10.000, en huishoudens met een combinatie van HCI laag én gezondheidsproblemen. Het verschil in aantal bijstandshuishoudens bij oudere huishoudens is echter groter dan bij huishoudens met een persoon tussen de 25-30 jaar waardoor een opsplitsing van oudere huishoudens naar verwachting meer aanknopingspunten biedt. Het verschil in aantal bijstandshuishoudens bij gebruik van medicijnen tegen psychose, Irakezen, Sovjet-Unie, overige Afrikaanse migratieachtergrond, HCI onbekend, en studenten is klein, waardoor een opsplitsing geen verder inzicht zal bieden. Bovendien is het effect van kleine groepen op het tekort naar verwachting beperkt. Paren en huishoudens met HCI laag worden al nader opgesplitst.

Tabel 3 Groot deel van 50-plussers op een standplaats in gemeente Nuenen ontvangen een bijstandsuitkering

Huishoudtype	Aantal hh	Werkelijk aantal hh met bijstand op 31 december 2018		Voorspeld aantal hh met bijstand op 31 december 2018		Verschil: voorspeld-werkelijk	
		%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal
Huishoudenssamenstelling							
Paar	4.324	2,3%	98	1,2%	51	-47,7%	-47
Paar en 50 tot AOW-leeftijd	2.348	2,1%	49	1,2%	28	-43,6%	-21
Paar en overig westerse migratieachtergrond	596	4,2%	25	1,2%	7	-70,8%	-18
Paar en corporatiewoning	270	25,2%	68	12,2%	33	-51,6%	-35
Paar en standplaats	21	71,4%	15	19,8%	4	-72,3%	-11
Paar en HCI laag	1.302	7,1%	92	3,4%	45	-51,3%	-47
Leeftijdssamenstelling							
Leeftijd 50 jaar tot AOW-leeftijd	3.393	4,6%	157	3,4%	116	-26,3%	-41
Leeftijd 50+ en overig westerse migratieachtergrond	436	8,0%	35	4,2%	18	-47,7%	-17
Leeftijd 50+ en corporatiewoning	430	26,3%	113	19,5%	84	-25,9%	-29
Leeftijd 50+ en standplaats	24	83,3%	20	30,7%	7	-63,1%	-13
Leeftijd 50+ en HCI laag	1.298	11,4%	148	7,9%	102	-30,9%	-46
Herkomst							
Iemand met overig westerse migratieachtergrond	920	6,5%	60	3,1%	29	-51,8%	-31
Iemand met Belgische migratieachtergrond	132	26,5%	35	8,3%	11	-68,6%	-24
Iemand met Duitse migratieachtergrond	194	7,7%	15	3,8%	7	-50,4%	-8
Resterende overig westerse migratieachtergrond	667	3,0%	20	2,0%	13	-32,7%	-7
Overig westerse migratieachtergrond en corporatiewoning	120	27,5%	33	13,2%	16	-51,8%	-17
Overig westerse migratieachtergrond en standplaats	30	73,3%	22	23,6%	7	-67,8%	-15
Overig westerse migratieachtergrond en HCI laag	325	16,9%	55	8,1%	26	-52,1%	-29
Woonsituatie							
Corporatiewoning	1.193	21,0%	251	15,2%	181	-27,9%	-70
Corporatiewoning en HCI laag	497	42,3%	210	30,7%	153	-27,3%	-57
Standplaats	54	59,3%	32	23,6%	13	-60,1%	-19
Standplaats en HCI laag	47	63,8%	30	26,8%	13	-58,1%	-17
Human Capital (opleiding/werkervaring)							
HCI laag	2.290	12,1%	278	8,8%	201	-27,5%	-77

Toelichting: De tabel toont voor opsplitsingen van verdeelkenmerken uit de volumecomponent van het bijstandsverdeelmodel het werkelijk aantal bijstandshuishoudens, het voorspeld aantal bijstandshuishoudens, en het verschil. Uit privacyoverwegingen worden cijfers die zijn gebaseerd op minder dan 10 (bijstands)huishoudens niet vrijgegeven door het CBS. Deze cijfers zijn daardoor vervangen door een X.

Bij huishoudens met een ‘overige westerse migratieachtergrond (niet voormalig Joegoslavië of Sovjet-Unie) vallen met name huishoudens met een Belg en/of met een Duitser op. Met name huishoudens met een Belg hebben een relatief grote kans op bijstand in Nuenen (26,5 procent).¹⁴ Migratieachtergrond is gebaseerd op het land van herkomst zoals geregistreerd in de BRP: iemand heeft een niet-Nederlandse migratieachtergrond wanneer de persoon zelf is geboren in een ander land of wanneer één van haar ouders is geboren in een ander land. Deze huishoudens hebben in de gemeente Nuenen vrijwel allemaal één of meerdere personen met een lage opleiding of weinig werkervaring en zij wonen doorgaans in corporatiewoningen of op standplaatsen. Dit is overigens niet uniek voor Nuenen: in heel Nederland woont ruim 81 procent van de bijstandsgerechtigden in een corporatiewoning, en 0,5 procent op een standplaats. In Nuenen woont ruim 72 procent van de bijstandsgerechtigden in een corporatiewoning, en ruim 9 procent op een standplaats.

---

¹⁴ Het totaal aantal bijstandshuishoudens met een overige westerse migratieachtergrond bedraagt 60, terwijl er in Nuenen opgeteld 70 Belgische, Duitse, en resterende niet-westerse bijstandshuishoudens zijn. Dit komt omdat er ook bijstandshuishoudens zijn met (bijvoorbeeld) zowel een Belg als een Duitser. Deze tellen in de opsplitsing dan twee keer mee.